

SLOVENSKÁ ŠTATISTIKA a DEMOGRAFIA

SLOVAK STATISTICS
and DEMOGRAPHY

2/2026

ročník/volume 36

Recenzovaný vedecký časopis so zameraním na prezentáciu moderných štatistických a demografických metód a postupov.

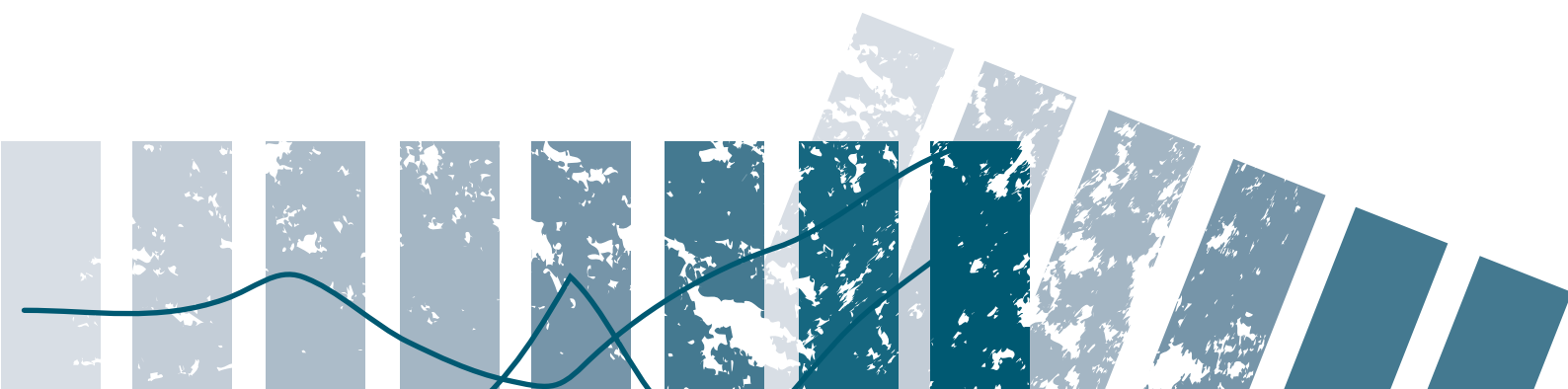
Scientific peer-reviewed journal focusing on the presentation of modern statistical and demographic methods and procedures.

Článok/Article: 2

Typ článku/Type of article: informatívny článok/informative article

Strany/Pages: 15 – 20

Dátum vydania/Publication date: 15. apríl 2026/April 15, 2026

Informatívny článok/Informative article

Helena GLASER-OPITZOVÁ
Štatistický úrad Slovenskej republiky

**DVADSAŤ ROKOV KÓDEXU POSTUPOV PRE EURÓPSKU ŠTATISTIKU:
DÔVERA AKO ZÁKLAD OFICIÁLNEJ ŠTATISTIKY**

**TWENTY YEARS OF THE EUROPEAN STATISTICS CODE OF PRACTICE:
TRUST AS A CORNERSTONE OF OFFICIAL STATISTICS**

ABSTRAKT

Kódex postupov pre európsku štatistiku predstavuje základný rámec kvality a dôveryhodnosti oficiálnej štatistiky v Európskej únii. Od jeho prijatia v roku 2005 zohráva významnú úlohu pri posilňovaní profesionálnej nezávislosti štatistických orgánov, zabezpečovaní kvality štatistických procesov a zvyšovaní dôvery verejnosti v oficiálne štatistiky. Cieľom príspevku je reflektovať dvadsať rokov vývoja Kódexu postupov pre európsku štatistiku, analyzovať jeho význam pre Európsky štatistický systém a poukázať na nové výzvy, ktorým čelí oficiálna štatistika v prostredí digitálnej transformácie. Osobitná pozornosť je venovaná skúsenostiam Slovenskej republiky s implementáciou princípov kódexu vrátane výsledkov medzinárodných partnerských hodnotení. Príspevok zároveň reflektuje diskusie z medzinárodného podujatia pri príležitosti 20. výročia kódexu, ktoré sa uskutočnilo v roku 2025 v Bruseli.

ABSTRACT

The European Statistics Code of Practice constitutes the core framework for ensuring the quality and credibility of official statistics in the European Union. Since its adoption in 2005, it has played a key role in strengthening the professional independence of statistical authorities, ensuring the quality of statistical processes and enhancing public trust in official statistics. The aim of this paper is to reflect on two decades of development of the Code's development, analyse its significance for the European Statistical System and highlight the emerging challenges faced by official statistics in the context of digital transformation. Particular attention is given to the experience of the Slovak Republic in implementing the principles of the Code, including the results of international peer review assessments. The paper also reflects discussions from an international event marking the 20th anniversary of the Code, held in 2025 in Brussels.

KLÚČOVÉ SLOVÁ

oficiálna štatistika, Kódex postupov pre európsku štatistiku, Európsky štatistický systém, kvalita štatistiky, dôvera

KEYWORDS

official statistics, European Statistics Code of Practice, European Statistical System, statistical quality, trust

1. ÚVOD

Dôvera predstavuje jednu z najcennejších hodnôt, na ktorých stojí fungovanie oficiálnej štatistiky. Bez dôvery by štatistické informácie zostali len súborom izolovaných údajov bez širšieho spoločenského významu. Ak však verejnosť dôveruje

štatistickým údajom a inštitúciám, ktoré ich produkujú, stávajú sa základom poznania, rozhodovania a demokratickej diskusie.

V tomto zmysle možno povedať, že dôvera je najdôležitejšou menou štatistiky. Štatistické údaje majú hodnotu iba vtedy, ak sú považované za spoľahlivé, objektívne a nezávislé. Práve preto zohráva kvalita štatistických procesov a integrita štatistických inštitúcií kľúčovú úlohu pri fungovaní moderných demokratických spoločností.

Potreba posilniť dôveru v oficiálnej štatistiky bola jedným z hlavných impulzov na prijatie Kódexu postupov pre európsku štatistiku v roku 2005. Tento dokument predstavuje spoločný rámec kvality pre Európsky štatistický systém a stanovuje princípy profesionálnej nezávislosti, metodologickej kvality a orientácie na používateľov štatistických údajov (European Commission, 2005).

Kódex postupov sa stal jedným z najdôležitejších nástrojov budovania dôvery v oficiálnej štatistiky v rámci Európskej únie. Jeho princípy definujú základné štandardy pre fungovanie štatistických inštitúcií a zároveň vytvárajú spoločný rámec kvality pre Európsky štatistický systém.

Dvadsať rokov existencie kódexu postupov poskytuje príležitosť nielen na reflexiu jeho vývoja, ale aj na zamyslenie sa nad budúcnosťou oficiálnej štatistiky v období, keď sa dátové prostredie mení rýchlejšie než kedykoľvek predtým. Digitalizácia spoločnosti, rast objemu dostupných dát a rozvoj nových analytických technológií prinášajú nové možnosti, ale zároveň aj nové výzvy pre produkciu a komunikáciu štatistických informácií.

Cieľom príspevku je analyzovať význam Kódexu postupov pre európsku štatistiku z pohľadu budovania dôvery v oficiálnej štatistiky a poukázať na jeho úlohu pri rozvoji Európskeho štatistického systému. Osobitnú pozornosť venujeme skúsenostiam Slovenskej republiky s implementáciou princípov kódexu, ako aj novým výzvam, ktorým čelí oficiálna štatistika v digitálnej ére.

2. KÓDEX POSTUPOV AKO RÁMEC DÔVERYHODNOSTI EURÓPSKEJ ŠTATISTIKY

Kódex postupov pre európsku štatistiku vznikol ako reakcia na potrebu posilniť dôveru v oficiálnej štatistiky v Európskej únii. Skúsenosti z prelomu tisícročia ukázali, že technická presnosť údajov sama osebe nestačí. Rovnako dôležitá je dôvera verejnosti v inštitúcie, ktoré tieto údaje produkujú. Oficiálna štatistika zohráva v modernej spoločnosti významnú úlohu ako verejná služba poskytujúca spoľahlivé informácie pri rozhodovaní v oblasti hospodárskej a sociálnej politiky (Radermacher, 2013).

Kódex postupov bol preto koncipovaný ako súbor odborných, etických a inštitucionálnych princípov, ktoré definujú štandardy pre rozvoj, tvorbu a šírenie oficiálnych štatistík v rámci Európskeho štatistického systému. Jeho cieľom je zabezpečiť, aby štatistické údaje produkované v členských štátoch Európskej únie spĺňali vysoké štandardy kvality, profesionality a nezávislosti.

Súčasná verzia kódexu obsahuje 16 princípov a 84 indikátorov, ktoré konkretizujú spôsob implementácie týchto princípov v praxi (Eurostat, 2017). Princípy sú rozdelené

do troch základných oblastí – inštitucionálne prostredie, štatistické procesy a štatistické výstupy. Spoločne vytvárajú komplexný rámec kvality, ktorý podporuje harmonizáciu štatistických štandardov v Európskej únii.

Kódex postupov je zároveň postavený na troch základných pilieroch dôveryhodnej štatistiky – na nezávislosti, transparentnosti a odbornosti. Tieto piliere predstavujú základné hodnoty, ktoré definujú fungovanie moderných štatistických inštitúcií.

Nezávislosť štatistických orgánov znamená, že rozhodnutia o metodike, zbere, spracovaní a zverejňovaní údajov sa prijímajú výlučne na základe odborných kritérií. Transparentnosť zabezpečuje otvorenosť štatistických procesov a umožňuje používateľom porozumieť spôsobu, akým štatistické údaje vznikajú. Odbornosť a integrita štatistikov predstavujú základný predpoklad kvality štatistických výstupov a dôveryhodnosti štatistických inštitúcií.

V priebehu posledných dvoch desaťročí sa princípy kódexu postupov stali integrálnou súčasťou fungovania Európskeho štatistického systému. Ich implementácia významne prispela k posilneniu dôvery verejnosti v oficiálne štatistiky a zároveň vytvorila spoločný rámec kvality pre všetky členské štáty Európskej únie.

3. DVADSAŤ ROKOV IMPLEMENTÁCIE KÓDEXU

Implementácia Kódexu postupov pre európsku štatistiku prebiehala postupne vo všetkých členských štátoch Európskej únie. Prvé desaťročie jeho existencie bolo charakterizované predovšetkým budovaním dôvery a harmonizáciou štatistických štandardov medzi jednotlivými krajinami.

Dôležitým nástrojom implementácie kódexu sa stali medzinárodné partnerské hodnotenia národných štatistických systémov. Tento mechanizmus umožňuje systematicky hodnotiť úroveň implementácie princíпов kódexu a zároveň podporuje výmenu skúseností medzi štatistickými inštitúciami členských štátov (European Statistical System, 2020).

Partnerské hodnotenia predstavujú významný nástroj posilňovania kvality oficiálnej štatistiky, pretože umožňujú identifikovať silné stránky národných štatistických systémov, ale aj oblasti, v ktorých je potrebné ďalšie zlepšovanie. Zároveň podporujú transparentnosť a zvyšujú dôveru verejnosti v štatistické inštitúcie.

Slovenská republika sa aktívne zapojila do implementácie kódexu postupov a úspešne absolvovala tri kolá medzinárodných partnerských hodnotení národného štatistického systému. Tieto hodnotenia potvrdili vysokú úroveň implementácie princíпов kódexu a prispeli k posilneniu dôveryhodnosti slovenského štatistického systému v európskom štatistickom priestore.

Význam kódexu postupov sa výrazne prejavil aj počas pandémie COVID-19, ktorá predstavovala pre oficiálnu štatistiku významnú skúšku adaptability a dôveryhodnosti. V období krízy sa ukázalo, aké dôležité je mať silné a nezávislé štatistické inštitúcie schopné poskytovať spoľahlivé údaje aj v mimoriadnych podmienkach.

Pandémia zároveň poukázala na rastúci význam včasnosti a dostupnosti štatistických údajov. Počas krízových situácií sa zvyšuje dopyt po aktuálnych informáciách, ktoré umožňujú lepšie porozumieť dynamike spoločenských a ekonomických procesov.

Reflexia dvadsiatich rokov vývoja kódexu postupov bola predmetom aj medzinárodného podujatia na vysokej úrovni, ktoré sa uskutočnilo v novembri 2025 v Bruseli. Podujatie organizované Eurostatom zhromaždilo predstaviteľov národných štatistických úradov členských štátov Európskej únie, zástupcov európskych inštitúcií, akademickej obce a ďalších používateľov štatistických údajov.

Počas konferencie zaznelo viacero vystúpení zdôrazňujúcich význam kódexu postupov pre dôveryhodnosť európskej štatistiky. Európsky komisár pre hospodárstvo a produktivitu Valdis Dombrovskis vo svojom prejave zdôraznil význam nezávislosti štatistiky:

„V kódexe sú zakotvené tri základné hodnoty: nezávislosť, kvalita a dôvera. Nezávislosť je základným kameňom európskeho štatistického systému. Zaručuje, že európske oficiálne štatistiky sú vypracovávané objektívne, bez strachu alebo zvýhodňovania. Keď je nezávislosť ohrozená, dôvera a istota sa vytratia.“
(European Commission, 2025)

4. VÝZVY DIGITÁLNEJ ÉRY A BUDÚCNOSŤ OFICIÁLNEJ ŠTATISTIKY

Oficiálna štatistika dnes čelí viacerým výzvam súvisiacim s rýchlo sa meniacim dátovým prostredím. Digitalizácia spoločnosti, rast objemu dostupných údajov a rozvoj nových analytických technológií zásadne menia spôsob produkcie a využívania štatistických informácií.

Jednou z najvýznamnejších výziev je šírenie dezinformácií a pokles dôvery vo verejné inštitúcie. V tomto prostredí zohráva oficiálna štatistika mimoriadne dôležitú úlohu pri poskytovaní spoľahlivých a objektívnych informácií o vývoji spoločnosti.

Ďalšou významnou výzvou je využívanie nových zdrojov údajov vrátane administratívnych dát, údajov zo súkromného sektora a veľkých dát. Tieto zdroje prinášajú nové možnosti pre tvorbu štatistík, ale zároveň vyvolávajú otázky týkajúce sa ochrany súkromia, etických princípov spracovania údajov a transparentnosti štatistických procesov (UNECE, 2021).

Rozvoj umelej inteligencie a strojového učenia otvára nové možnosti na analýzu údajov, no zároveň kladie dôraz na transparentnosť analytických postupov a vysvetliteľnosť algoritmov používaných pri spracovaní dát.

V tomto prostredí sa úloha oficiálnej štatistiky postupne mení. Štatistické inštitúcie už nie sú len producentmi údajov, ale aj garantmi ich kvality, interpretácie a zrozumiteľnej komunikácie smerom k verejnosti.

5. ZÁVER

Dvadsať rokov existencie Kódexu postupov pre európsku štatistiku predstavuje významný míľnik vo vývoji európskej oficiálnej štatistiky. Jeho prijatie a postupná implementácia prispeli k vytvoreniu spoločného rámca kvality, profesionality

a nezávislosti, ktorý umožňuje štatistickým inštitúciám poskytovať spoľahlivé a porovnateľné údaje o vývoji spoločnosti.

Kódex postupov zohral významnú úlohu pri posilňovaní dôvery verejnosti v oficiálne štatistiky. Zavedenie spoločných princípov kvality, rozvoj mechanizmov medzinárodného hodnotenia a posilňovanie profesionálnej nezávislosti štatistických orgánov prispeli k tomu, že Európsky štatistický systém patrí medzi najdôveryhodnejšie štatistické systémy.

Skúsenosti z posledných dvoch desaťročí zároveň ukazujú, že dôvera v štatistiku nevzniká automaticky. Je výsledkom dlhodobého úsilia o zabezpečenie metodologickej kvality, profesionálnej integrity a transparentnosti štatistických procesov. Dôležitú úlohu zohráva aj schopnosť štatistických inštitúcií komunikovať výsledky svojej práce a vysvetľovať metodické postupy používateľom štatistických údajov.

V prostredí digitálnej transformácie sa význam kódexu postupov ešte zvyšuje. Rýchly rozvoj dátových technológií, rast objemu dostupných údajov a zmeny v spôsobe komunikácie informácií vytvárajú nové príležitosti, ale aj nové riziká pre produkciu a interpretáciu štatistických údajov.

Oficiálna štatistika je zároveň jedným z mála verejných statkov, ktoré slúžia všetkým rovnako – politikom, výskumníkom, médiám aj širokej verejnosti. Spoľahlivé štatistické údaje umožňujú lepšie porozumieť vývoju spoločnosti a poskytujú základ pre informované rozhodovanie.

V tomto kontexte možno Kódex postupov pre európsku štatistiku chápať ako živý rámec dôvery, ktorý pomáha zabezpečovať vysokú kvalitu a dôveryhodnosť oficiálnych štatistík aj v období rýchlych spoločenských a technologických zmien.

LITERATÚRA

- European Commission. (2005). *Recommendation on the independence, integrity and accountability of the national and Community statistical authorities*.
- European Commission. (2025). *Conference on the 20th anniversary of the European Statistics Code of Practice*.
- Eurostat. (2017). *European Statistics Code of Practice*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- European Statistical System. (2020). *ESS Peer Review Report*. European Commission.
- Radermacher, W. (2013). Official statistics in the service of society. *Statistical Journal of the IAOS*.
- United Nations Economic Commission for Europe. (2021). *Modernisation of official statistics*.

RESUMÉ

Príspevok analyzuje dvadsať rokov vývoja Kódexu postupov pre európsku štatistiku ako základného rámca kvality európskej oficiálnej štatistiky. Poukazuje na jeho význam pre budovanie dôvery v štatistické inštitúcie a analyzuje skúsenosti Slovenskej republiky s implementáciou jeho princípov vrátane výsledkov troch kôl medzinárodných partnerských hodnotení.

Osobitná pozornosť sa venuje úlohe kódexu postupov pri harmonizácii kvalitatívnych štandardov v rámci Európskeho štatistického systému. Príspevok zároveň reflektuje diskusie z medzinárodného podujatia pri príležitosti 20. výročia kódexu postupov, ktoré sa uskutočnilo v roku 2025 v Bruseli.

V závere sa príspevok venuje novým výzvam, ktorým čelí oficiálna štatistika v digitálnej ére, najmä v oblasti využívania nových zdrojov údajov, rozvoja umelej inteligencie a komunikácie štatistických informácií v prostredí rastúcej informačnej neistoty.

RESUME

The paper examines two decades of development of the European Statistics Code of Practice as the principal framework for quality in European official statistics. It highlights its role in fostering trust in statistical institutions and analyzes the experience of the Slovak Republic in implementing its principles, including the outcomes of three rounds of international peer review assessments.

Particular attention is given to the role of the Code in harmonizing quality standards within the European Statistical System. The paper also reflects discussions from an international event marking the 20th anniversary of the Code, held in 2025 in Brussels.

In conclusion, the paper addresses emerging challenges facing official statistics in the digital era, particularly with regard to the use of new data sources, the development of artificial intelligence and the communication of statistical information in an environment of growing information uncertainty.

PROFESIJNÝ ŽIVOTOPIS

Ing. Helena Glaser-Opitzová, PhD., pôsobí ako generálna riaditeľka sekcie všeobecnej metodiky, registrov a koordinácie národného štatistického systému Štatistického úradu Slovenskej republiky a zároveň ako hlavná štatistička národného štatistického systému. Riadila a podieľala sa na mnohých modernizačných aktivitách úradu. Je členkou riaditeľskej skupiny Eurostatu pre metodológiu (DIME), ktorá poskytuje poradenstvo Európskemu štatistickému výboru (ESSC) v strategických otázkach. V roku 2024 získala vedecko-akademickú hodnosť PhD. v odbore Data Science v ekonómii na Ekonomickej univerzite v Bratislave.

KONTAKT

helena.glaser-opitzova@statistics.sk